

**Гітлер. Втрачені роки.
Спогади соратника фюрера.
1938-1945**

Відверті мемуари одного з найближчих соратників Гітлера, що відносяться до періоду його сходження до влади, є унікальним свідченням перетворення невідомого молодого ідеаліста з мюнхенської пивної на одержимого диктатора. Автор дає яскраву, живу і детальну характеристику Гітлеру, який своїм нервозним фанатизмом зміг зачарувати не тільки народні маси, а й багатьох видатних людей того часу.

ЕРНСТ
ГАНФШТЕНГЛЬ

Гітлер
ВТРАЧЕНІ
РОКИ
СПОГАДИ
СОРАТНИКА
ФЮРЕРА
1938-1945

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2025

УДК 94"1938/1945"
Г 19

Ernst Hanfstaengl
HITLER:
THE MISSING YEARS

Переклад українською — *Віктор Стець*

Ганфштенгль Ернст

Г 19 Гітлер. Втрачені роки. Спогади соратника фюрера. 1938-1945. / Ернст Ганфштенгль. — Київ: Видавництво «КНТ», 2025. — 410 с.

ISBN 978-611-01-3421-7

Відверті мемуари одного з найближчих соратників Гітлера, що відносяться до періоду його сходження до влади, є унікальним свідченням перетворення невідомого молодого ідеаліста з мюнхенської пивної на одержимого диктатора. Автор дає яскраву, живу і детальну характеристику Гітлеру, який своїм нервозним фанатизмом зміг зачарувати не тільки народні маси, а й багатьох видатних людей того часу.

ISBN 978-611-01-3421-7

© Видавництво «КНТ», 2025.

Передмова

Остаточним імпульсом, який привів до складання й опублікування цих мемуарів, я завдячую пану Браяну Коннеллу. Ми зустрічалися з ним кілька років тому, і він, працюючи над своїми книжками, ніколи не випускав з уваги історію, яку, як він вважав, я міг би розповісти. Він знову приїхав у Німеччину 1956 року і детально обговорив деталі співпраці, з якими я погодився. Метода нашої роботи була такою: пан Коннелл провів у Баварії два місяці і щодня, нескінченними годинами записував на плівку мої міркування. Його уява й ентузіазм людини, яка ставить запитання, зуміли подолати моє небажання занурюватися в гирлі спогади тих безнадійних років. На основі цих записів і раніше зібраного мною матеріалу він потім підготував чернетку рукопису, який і привів, після спільного опрацювання, до цього тексту. Тягар розшифровки моїх плутаних спогадів ліг на плечі пані Коннелл, якій я зобов'язаний висловити велику подяку.

У не меншому боргу я і перед моєю дружиною Ренатою за її активну допомогу в секретарських клопотах і за терпіння у врегулюванні цих нескінченних домашніх потрясінь, що завжди йдуть поруч із літературною працею.

Звісно, ця історія – моя, і відповідальність за правдивість її викладення лежить на мені, але треба віддати належне пану Коннеллу за те, що він винайшов відносно безболісний

спосіб перетворення промови на друковане слово і відфільтрував непотрібні деталі.

Зрештою, хочу віддати належне й тим, без кого не було б цієї історії: моїм друзям і товаришам тих років – багатьох із них уже немає в живих, – на яких я міг покластися. Вони сподівалися, працювали і ризикували заради того, щоб потім гірко розчаруватися, як це було і зі мною.

Ернст Ганфштенгель

Вступ

У роки після Другої світової війни, оскільки ключові фігури нацистської епохи випали з картини, відомості з перших рук про той період історії були загублені. Скоро стало неможливим зі слів очевидців відновити в деталях ті двадцять років між війнами, які привели Гітлера до влади, а західний світ – мало не поставили на коліна.

Ті, хто прагнуть проаналізувати рушійні сили цих двох десятиліть, були б здивовані тому, що багато хто з найближчого гітлерівського оточення пережив роки війни. Більшість із них були жалюгідними людьми похилого віку, незручними примарами в дощовиках, що з'являлися то в одному, то в іншому передмісті Мюнхена: Еміль Моріц, наперсник раннього періоду і перший шофер Гітлера; Герман Ессер, один із небагатьох партійних ораторів, що міг триматися своєї лінії, маючи справу з господарем; Генріх Гофман, нерозлучний друг-фотограф; Зепп Дітріх, охоронець, а потім генерал СС; навіть однорукий Макс Аман, який видавав «Майн кампф» та «Фолькішер беобахтер». У ретроспективі всі вони були незначними постатями, не маючи ні здатності проникати в суть речей, ні гострого мислення, щоб зв'язно розповісти про цього політичного генія й чудовисько, у кільватері якого вони існували. Але один, який пережив роки, що привели Гітлера з невідомості до вершини влади, був людиною зовсім іншого калібру – це доктор Ернст Ф. Седжвік (Пуці) Ганфштенгль.

Ганфштенгль був представником тієї вимираючої людської особини, що іменується особистістю. Один зовнішній вигляд виділяв його в будь-якому натовпі. У нього був небиякий зріст – близько ста дев'яноста сантиметрів, густе волосся на величезній голові майже не посріблила сивина, навіть коли йому за шістьдесят. Очі над рельєфним носом, що блищали вогниками, і випираюча щелепа відображали нескінченний потік жартівливих коментарів і зухвалих каламбурів, які складали його розмовний феєрверк. Величезні руки Ганфштенгля могли розламати фортепіано в традиції романтики Ліста, і було небагато людей, хто наважився б піддати сумніву його думку з питань, що стосуються образотворчого мистецтва. Якщо щось і видавало його змішане німецько-американське походження і виховання, то це риси чистого кельта. Коли він озирався на прожите життя, що увібрало в себе майже десять років вигнання, то рухоме обличчя могло набути вигляду мстивого друїда.

У невеликій групі провінційних змовників, які тяжіли до Гітлера в перші роки після Першої світової війни, Ганфштенгль, схоже, виділявся, як мозоль на носі. Він покинув Німеччину в zenіті її імперської слави, щоб працювати в Сполучених Штатах, а коли повернувся, виявив свою країну розтровошеною і спустошеною. Його романтична натура була запалена палкими обіцянками маловідомого оратора, а розчарування лише доповнювалося тріумфом, який він інтуїтивно передчував. Ганфштенгль став єдиним освіченим членом ближнього кола осіб при Гітлері та привніс у їхні стосунки набагато більше, ніж отримав сам. Коли він прогресував, з віконця Гітлера в зовнішній світ і переходячи від ментора в царині мистецтв до

ролі непрошеного сумління, він сам зупинився в зростанні. Цей процес зайняв десяток років, але потім йому довелося, борючись за життя, рятуватися втечею.

Разом зі своєю американською дружиною Ганфштенгль уособлював певний новий фактор гітлерівського існування. Одна лише згадка про цю сім'ю викликала повагу в Мюнхені. Його батько і дід були радниками при дворах Віттельсбахів і Кобургів. Вони були шанованими піонерами в галузі художніх репродукцій і видатними представниками романтичного напрямку, представленого Ріхардом Вагнером і Людвігом II, цим останнім, божевільним монаршим меценатом Баварії. Самому Ганфштенглю ця аура Гарварду забезпечувала реальну можливість знайомств з минулими, нинішніми і майбутніми президентами Сполучених Штатів, доступ не тільки до кращого мюнхенського і німецького суспільства, а й зв'язок з цією невлмовимою мережею міжнародних соціальних контактів, а ще й якесь артистичне виконання, яке доходило до самої глибини змученої душі Гітлера – вміння чудово грати Вагнера на фортепіано.

Це було подією – почути грім Ганфштенгля крізь кресендо прелюдії до «Мейстерзінгера» або «Лібестод». Могутні пальці після війни втратили частину своєї майстерності, і асоціації настрою були скоріше епізодичним спогадом, аніж музичною пам'яттю, але все ще було можливо відчутти вплив, який мав цей талант, на настільки незрілий розум, на який Пущі колись намагався впливати. Бо завдання, яке він поставив перед собою в ті ембріональні роки, було непосильним – сформулювати, надати деякої належної держав-

ному діячеві форми чаклунському ораторському дару і невід'ємному потенціалу Гітлера.

На відміну від таких провінційних академіків, як Дітріх Екарт і Готфрід Федер, та псевдоінтелектуальних фанатиків на кшталт Рудольфа Гесса й Альфреда Розенберга, Ганфштенгль був єдиною освіченою людиною з хорошою сім'єю та з високим рівнем культури серед тих, хто був поруч із Гітлером. Він прожив у Сполучених Штатах п'ятнадцять років, залишаючись на волі під чесне слово навіть тоді, коли Америка вступила у війну. Ганфштенгль був глибоко просякнутий цією прихованою міццю морських держав і всіляко намагався віддалити Гітлера від прибалтів, що прагнули реваншу проти Росії, та мілітаристів-фанатиків, які мріяли про повернення «боргів» Франції. Його теза полягала в тому, що Німеччина ніколи не знайде рівноваги і величі знову без зближення з Британією і особливо зі Сполученими Штатами, чиему неймовірному індустріальному і військовому потенціалу він був свідком. Основна установка, яку він намагався закріпити в мозку Гітлера, полягала в тому, що всі думки про зведення рахунків у Європі виявляться ілюзорними, якщо ці дві морські держави приєднаються до протиборчої сторони.

Протестант за віросповіданням, Ганфштенгль намагався утримати Гітлера і його головного теоретика Розенберга від кампанії проти церкви в переважно католицькій Баварії. Він боровся з політичним радикалізмом у всіх його проявах, намагався залучити Гітлера до традиційних цінностей, які він сам сповідував. Разом із багатьма іншими людьми свого класу і типу Ганфштенгль вірив, що Гітлера можна напоумити і як особистість, і як політика. Усім їм судилося роз-

чаруватися і бути, своєю чергою, зрадженими за нездатність розпізнати, що головна особливість характеру Гітлера була не реформістська, а нігілістська.

Сімейство Ганфштенглів було першим, хто намагався зробити Гітлера соціально прийнятним. Воно ввело його у світ мистецтва і культури і в ті ранні роки було майже єдиним місцем, де він міг почуватися вільно і невимушено. Після путчу Людендорфа саме на їхню віллу в Баварських Альпах він утік у пошуках підтримки. Під час його тюремного ув'язнення Ганфштенглі були, мабуть, єдиними людьми, які зберігали йому відданість, а після його звільнення зробили останню спробу прищепити власні стандарти. Потім трапилася прогалина, поки попереду не почала виразно вимальовуватися необмежена влада, Путті спробував (зауважимо, безуспішно) використати соціальні та музичні таланти, що все ще приваблювали Гітлера, для того, щоб надати революції респектабельної форми, доки не стало надто пізно.

Ганфштенгль був веселим і цікавим компаньйоном, сповненим шарму і життєвих сил. Він володів якоюсь глузливою, дражливою манерою поведінки, дивовижною здатністю до анекдотичного прикрашання, і водночас у нього повністю була відсутня стриманість у ремарках і коментарях. Путці насолоджувався привілеєм шекспірівського блазня, перемержуючи своє фанфаронство їдкими і вражаючими спостереженнями. Ба більше, він мав індивідуальний підхід до Гітлера, з яким ніхто інший не міг змагатися. У виснажливих паузах вирішальних політичних баталій, часто пізно вночі, Гітлер вдавався до такої форми розрядки, яку йому міг дати тільки Ганфштенгль, – годинної гри на піаніно, що розсла-

бляла розбурхані нерви Гітлера і часто робила його більш сприйнятливим до порад Ганфштенгля.

Прийшовши до влади, Гітлер почав звільнятися від респектабельного образу, який Ганфштенгль зі своїми міжнародними зв'язками забезпечував для різнорідної партійної ієрархії. Навіть після свого розриву з Гітлером наприкінці 1934 року і до своєї втечі з Німеччини в 1937-му Ганфштенгль зберігав за собою номінальний пост голови відділу іноземної преси при НСДАП. Його відкрита опозиція застосовуваним нацистами методам і його безкомпромісна критика тих, хто відповідав за їхню реалізацію, скоро зробила його неугодним для влади. Якби він виглядав дуже принциповим у своїх мемуарах у плані особистого неприйняття і ставлення до нацистського режиму, то знайшлося б багато свідків, як німецьких, так і зарубіжних, які могли підтвердити кожне його слово. Є одна історія, про яку він не розповідає. На багатолюдному прийомі Ганфштенгль назвав Геббельса в обличчя свинею. Наступні десять років вигнання, інтернування і краху надій стали дорогою ціною, яку йому довелося заплатити за свій ранній ідеалізм.

Свої дні він закінчив скромно в тому ж будинку в Мюнхені, де колись звучали голоси Гітлера, Герінга, Геббельса, Єви Браун та інших давно померлих людей. Його стилю спілкування і темпераменту було властиво годинами перебувати в стані глибокої замисленості. Він був не тільки одним із найкращих оповідачів свого часу, а й чудовим імітатором, який міг достовірно передати атмосферу і тон голосів під час бесід, що відбувалися двадцять п'ять і більше років тому. Заплющити очі й чути, як гуркоче Гітлер, опирається Герінг і просто-

рікують ранні лідери націонал-соціалізму на кшталт Дітріха Екарта і Крістіана Вебера, – це нагадувало подорож у часі. Як і його давній приятель, Ганфштенгль був майстром розмовної мови. Десь у мемуарах, які я відновив разом із ним, він розповідає про марші та музичні композиції, для яких він склав мелодії, покладаючись на інших щодо оркестровки.

Так і переді мною стояло відповідальне завдання оркестровки потоку його спогадів.

Як людина істинно артистичного складу, він володів здатністю, вдаючись до психології, проникнути в характер Гітлера і допомогти тому в стримуванні почуттів. З цією його здатністю ніхто не міг змагатися навіть близько. Насамперед це стосується тих, хто був у постійному контакті з Гітлером у роки формування того як політика, коли вони були разом. У неповну, хоча й велику мозаїку гітлерівської біографії та нацистської історії він привносить визначальний, переконливий образ Гітлера. Путці був здатний оцінити, як інтелігентний приятель, неврози, що визначили гітлерівську мегаломанію. Подібних записів не існує, бо немає або не було нікого, хто міг би розповісти про це. Якщо задатися питанням, який політичний вплив мав Ганфштенгль на цього неврівноваженого демона, відповідь напрошується сама собою – жодного. Він заслуговує на похвалу хоча б за те, що залишився незаплямованим тим свавіллям, що творив нацистський режим. Наприкінці свого життєвого шляху фюрер уже слухав лише тих, хто догоджав йому і потурав абсолютно деструктивним пристрастям. Але як літописець цього процесу, який зробив Гітлера таким, яким він став, Ернст Ганфштенгль був унікальний.

Браян Коннелл

**ЛИСТ ГЕРМАНА ГЕРІНГА АВТОРУ ПІСЛЯ ВТЕЧІ
ОСТАННЬОГО, ЩОБ УНИКНУТИ ЗАГИБЕЛІ ВІД РУК
НАЦИСТІВ**

Дорогий Ганфштенгль, як мені сьогодні повідомили, ти зараз перебуваєш у Цюріху і не маєш наміру наразі повертатися до Німеччини.

Я вважаю, причиною тому є твій нещодавній політ зі Штаакена до Вюрцена в Саксонії. Запевняю тебе, що все це було затіяно лише як нешкідливий жарт. Ми хотіли дати тобі можливість подумати над деякими вельми необачними висловлюваннями, які ти зробив. Нічого більшого і не замислялося.

Я послав до тебе полковника Боденшатца, який пояснить тобі подальше особисто. Вважаю, що з різних причин життєво важливо, щоб ти повернувся до Німеччини разом із Боденшатцем. Даю тобі слово честі, що ти можеш залишатися серед нас, як робив завжди, абсолютно вільно. Забудь свої підозри і дій розумно.

З дружніми привітаннями, Хайль Гітлер!

Герман Герінг

P. S. Очікую, що ти повіриш моєму слову.

Зміст

Передмова	3
Вступ.....	5
Розділ 1	
Гарвардський подарунок Гітлеру	13
Розділ 2	
Трістан на Тьєрштрассе.....	36
Розділ 3	
Один бік статуї.....	59
Розділ 4	
Окремі генерали	87
Розділ 5	
Фіаско при Фельдхернхаллі.....	109
Розділ 6	
Сутінки в Ландсберзі.....	135
Розділ 7	
Гітлер і Генріх VIII.....	158
Розділ 8	
Богемець у коричневому будинку	178
Розділ 9	
Гелі Раубаль	207

Розділ 10	
Лоенгрін бере гору.....	220
Розділ 11	
Розчарування в Нюрнберзі	258
Розділ 12	
Цирк у рейхсканцелярії.....	286
Розділ 13	
Привітність убивці	322
Розділ 14	
Остання струна.....	342
Розділ 15	
Пустеля і політ	366
Розділ 16	
Розмова в Катоктині	388
Примітки.....	406

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Ернст ГАНФШТЕНГЛЬ

ГІТЛЕР
ВТРАЧЕНІ РОКИ
СПОГАДИ СОРАТНИКА ФЮРЕРА
1938-1945

Переклад українською — *Віктор Стець*

Підписано до друку 01.12.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 25,65. Тираж 300 прим.

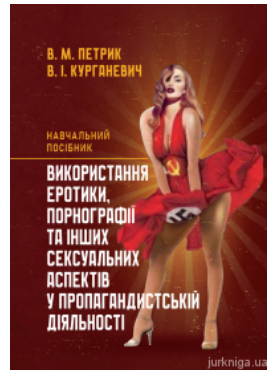
ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

"Школа варварів".
Виховання дітей у
Третьому Рейху

Використання еротки,
порнографії та інших
сексуальних аспектів у
пропагандистській
діяльності

[Перейти на сайт →](#)